

Методичні рекомендації з питань наступності між ланками дошкільної та початкової освіти

На сучасному етапі розвитку освітнього середовища завданнями співпраці ЗДО і школи є:

- створення психолого-педагогічних умов, що забезпечують сприятливий перебіг процесу адаптації першокласників до шкільного навчання (природність переходу з дитячого садка в школу);
- поліпшення підготовки до навчання в школі 5-6 річних дітей;
- поглиблення інтересу дошкільників до життя в школі;
- надання допомоги сім'ї в новій ситуації, що виникає при підготовці до навчання в школі і при вступі дитини до школи.

Форми здійснення наступності ЗДО і школи:

1.Робота з дітьми:

- екскурсії в школу;
- відвідування шкільного музею, бібліотеки;
- знайомство та взаємодія дошкільнят з учителями та учнями початкової школи;
- участь у спільній освітній діяльності, ігрових програмах;
- виставки малюнків і виробів;
- зустрічі та бесіди з колишніми вихованцями дитячого садка (учні початкової та середньої школи);
- спільні свята (День знань, посвята в першокласники, випускний в дитячому саду тощо) і спортивні змагання дошкільнят та першокласників;
- участь у театралізованій діяльності;
- відвідування дошкільнятами адаптаційного курсу занять, організованих при школі (заняття з психологом, вчителем, музичним керівником і іншими фахівцями школи).

2.Взаємодія педагогів:

- спільні педагогічні ради (ЗДО і школа);
- семінари, майстер-класи;
- круглі столи педагогів ЗДО та вчителів школи;
- психологічні та комунікативні тренінги для вихователів та вчителів;

- проведення діагностики по визначенню готовності дітей до школи;
- взаємодія медичних працівників, психологів ЗДО і школи;
- відкриті покази освітньої діяльності в ЗДО і відкритих уроків в школі;
- педагогічні та психологічні спостереження.

3. Співпраця з батьками:

- спільні батьківські збори з педагогами ЗДО та вчителями школи;
- круглі столи, дискусійні зустрічі, педагогічні «вітальні»;
- батьківські конференції, вечори запитань і відповідей;
- консультативні центри при ЗДО та школі;
- зустрічі батьків з майбутніми учителями;
- дні відкритих дверей;
- творчі майстерні;
- анкетування, тестування батьків для вивчення самопочуття сім'ї напередодні шкільного життя дитини і в період адаптації до школи;
- освітньо-ігрові тренінги та практикуми для батьків дітей дошкільного віку, ділові ігри, практикуми;
- сімейні вечори, тематичні дозвілля;
- візуальні засоби спілкування (стендовий матеріал, виставки, скринька запитань і відповідей тощо);
- засідання батьківських клубів (заняття для батьків і дитячо-батьківських пар).

Сучасні вчені визначають пріоритетні напрямки наступності.

Перший напрямок- це узгодити мету на дошкільному і початковому шкільному рівнях. Мета дошкільної освіти - всебічний загальний розвиток дитини, визначений Базовим компонентом дошкільної освіти у відповідності з потенційними віковими можливостями і специфікою дитинства як самооцінного періоду життя людини.

Мета освіти в початковій школі - продовжити всебічний загальний розвиток дітей з урахуванням специфіки шкільного життя поряд з освоєнням найважливіших навчальних навичок у читанні, письмі, математиці та ін. Як у дошкільному закладі, так і в школі навчально-виховний процес повинен бути спрямований на становлення особистості дитини: розвитку її компетентності (комунікативної, інтелектуальної, фізичної), креативності, ініціативності, самостійності, відповідальності, довільності, волі і безпеки поведінки, самосвідомості і самооцінки.

Другий напрямок- збагатити освітній зміст у початковій школі. На основі досліджень О.Я. Савченко, О.В. Проскури, О.Л. Кононко та ін., мова йде:

- про введення в педагогічний процес школи різних видів дитячої діяльності творчого характеру (самодіяльних ігор, драматизацій, технічного і художнього моделювання, експериментування, словесної творчості, музичних, танцювальних імпровізацій);
- про насичення змісту навчання такими знаннями історико-географічного і краєзнавчого характеру, які б максимально активізували пізнавальні інтереси дітей, відповідали б їх потребам у практичній дії і формували почуття відповідальності за найближче оточення (ділянка школи, рослини на ділянці й у класі, оформлення приміщень);
- про збагачення змісту уроків естетичного циклу, художньої діяльності як одного із засобів самовираження дитини, заснованих на її індивідуальному емоційно-образному баченні; про прилучення до національної художньої культури шляхом відвідування музеїв, виставок, майстерень художників, концертів, театрів, бібліотек.

Мета - збагатити загальнокультурний розвиток дитини (розширити її інформаційний простір; виховати культуру сприйняття, почуттів, відносин, сформувати систему цінностей і переваг), а не тільки і не стільки її конкретні знання, які вона повинна відтворювати за вимогою вчителя.

Третій напрямок- удосконалити форми організації і методи навчання як у дошкільних закладах, так і в початковій школі. Сучасні наукові дослідження Л.А.Парамонової, М.М.Поддякова, З.М. Істоміної, Т.М.Фадєєвої вказують на необхідність:

- відмовитися від регламентованого навчання в ДНЗ (статичних поз на заняттях, розташування столів у ряд по типу шкільного, відповідей по піднятій руці тощо);
- забезпечити рухову активність дітей у школі на уроках фізкультури, великих перервах, а також у процесі позакласної роботи;
- використовувати різноманітні форми навчання, що включають специфічні види діяльності на інтегративній основі;
- використовувати в ЗДО циклічність і проектну організацію змісту навчання, що створює умови для використання самими дітьми наявного в них досвіду;
- забезпечити взаємозв'язок занять (фронтальних, групових) з повсякденним життям дітей, самостійною діяльністю (ігровою, художньою, конструктивною тощо);
- створити розвивальне предметне середовище як у дошкільному закладі, так і в початковій школі, функціонально моделюючи зміст дитячої діяльності;
- використовувати методи, що активізують у дітей мислення, уяву, пошукову діяльність, тобто елементи проблемності у навчанні;
- використовувати в початковій школі (особливо в перший рік навчання) ігрові прийоми, створювати емоційно-значимі ситуації, умови для самостійної практичної

діяльності, коли діти можуть на основі наявних у них знань виявляти ініціативу, творчість, фантазію, відповідальність;

- змінити форми спілкування дітей як на заняттях у закладі дошкільної освіти, так і на уроках у школі; забезпечити дитині можливість орієнтуватися на партнера-однолітка, взаємодіяти з ним і вчитися в нього (а не тільки в дорослого); підтримувати діалогічне спілкування між дітьми; визнавати право дитини на ініціативні висловлювання й аргументоване відстоювання своїх пропозицій, право на помилку;

- провідною в освітньому процесі як закладу дошкільної освіти, так і початкової школи повинна стати діалогічна форма спілкування дорослого з дітьми, що сприяє розвитку в дитини активності, ініціативності, почуття власної гідності і самоповаги.

Навчання в школі вимагає пошуку нових підходів до вирішення проблеми наступності, що допомагає успішному розв'язанню завдань безперервної освіти в Україні на перших її етапах: у закладі дошкільної освіти та початковій школі. У реалізації цих завдань є певні проблеми:

- усунення суперечок між запитами школи і програмними можливостями ЗДО, амбіційними завищеними вимогами окремих батьків щодо підготовки їх дітей до школи;

- професійне керування процесом переходу від однієї діяльності (гри) в ЗДО до іншої (навчання) в початковій школі;

- створення умов, необхідних для реалізації єдиної лінії загального розвитку дитини на суміжних етапах освіти.

- невідповідність дітей, які не охоплені суспільним дошкільним вихованням;

- поспішне проходження важливих для дітей стадій розвитку; відсутність спрямованості процесу навчання і виховання на вікові можливості та особливості дітей;

- необхідність врахування специфіки дошкільної та початкової освіти в перехідний для дитини період.

Проблеми наступності і перспективності мають декілька наукових аспектів.

Інформаційно-просвітницький аспект передбачає:

- визначення напрямків розвитку, освіченості та виховання дітей на кожній наступній сходинці освіти;

- ознайомлення з новітніми технологіями, програмами навчання та виховання обох ланок освіти (старша група закладу дошкільної освіти та перший клас початкової школи);

- встановлення доцільного співвідношення між загальною та спеціальною підготовкою до школи, знаннями, вміннями і навичками.

З метою реалізації даного аспекту наступності використовуються такі форми взаємодії педагогічних колективів: семінари-практикуми щодо обговорення програм, взаємний обмін лекціями, конспектами робота творчих груп (вихователі старших груп, вчителі початкових класів) тощо.

Психологічний аспект:

- вивчення особливостей розвитку дітей на перехідному етапі;
- визначення специфіки переходу від ігрової до навчальної діяльності;
- забезпечення психологізації навчально-виховного процесу як умови формування особистості на двох рівнях;

Форми взаємодії педагогічних колективів: семінари, семінари-практикуми, тренінги (педагогічного спілкування, комунікативних умінь), спільна робота практичних психологів школи та дошкільного закладу тощо.

Методичний аспект:

- взаємне ознайомлення з методами і формами навчально-виховної роботи в старшій групі закладу дошкільної освіти та в 1-му класі школи;
- забезпечення наступності щодо методів та прийомів роботи з дітьми з розвитку мовлення, математики, ознайомлення з навколишнім, фізичного, естетичного, соціального виховання.

Цей аспект реалізується через взаємовідвідування вихователями та вчителями занять (уроків) з наступним спільним обговоренням, семінари-практикуми з певних методик; проведення спільних педагогічних нарад, виставок, конференцій; взаємоконсультування педагогами; обмін передовим педагогічним досвідом роботи тощо.

Практичний аспект:

- попереднє знайомство вчителів із своїми майбутніми учнями;
- кураторство вихователями своїх колишніх вихованців.

Конкретними формами реалізації змісту цього аспекту є: проведення днів відкритих дверей в школі та дошкільному закладі; відвідування свят у школі (День знань, Свято букваря, останнього дзвоника); система відвідування вчителями старших груп, спостереження за діяльністю дітей на заняттях та поза ними; бесіди з дітьми та їх вихователем; створення "школи майбутнього першокласника"; організація спільних концертів, спортивних змагань; ремонт і виготовлення іграшок дітьми тощо.

Підсумком співпраці педагогічних колективів є спільна педагогічна рада вчителів та вихователів, де аналізуються результати підготовки до школи, помилки та упущення, прогнозується подальша співпраця школи та дошкільного закладу.

Щоб забезпечити реальну перспективність і наступність у роботі дошкільного закладу та школи важливо дотримуватись певних умов: співробітництво має бути довготривалим і нерозривним; робота - системною і плановою; завдання - комплексними та інтегрованими. А отже, має забезпечуватися наступність між Державними стандартами дошкільної і початкової освіти.